

periode. Veel critici ontbreekt het echter aan gezonde nieuwsgierigheid.

Sigrid Bousset was tot voor kort dramaturg bij Jan Fabre. Ze wijst op de meerstemmigheid die leeft over Fabres werk binnen de kritiek. Dit kan een gezonde dialoog enkel maar stimuleren. Samen met Asselberghs is ze een voorstander van een pluriforme benadering van kunsten. Beiden wijzen erop dat zowel theater, dans, film, video, literatuur, enz. vanuit verschillende hoeken en disciplines moeten benaderd worden. De invalshoek is vaak te eenzijdig. Asselberghs en Bousset streven deze diversiteit trouwens zelf na in hun werk. Met het boekje *Mestkever van de verbeelding* opent Bousset verschillende interpretatiekanalen voor het oeuvre van Fabre. Eenzelfde aanpak vinden we bij het werk dat Asselberghs leverde voor de Andere Sinema. Als dramaturg van het Stuc treedt hij niet zo zeer op als produktiedramaturg maar als huisdramaturg. Zijn taak bestaat er juist in verschillende kunsten te relateren. Het publiek moet hierin actief betrokken worden. Dit kan bijvoorbeeld door kunstenaars, naast de voorstellingen, om een lezing te vragen. Daarbij kan ook een kleinere groep geïnteresseerden dieper ingaan op het werk. Asselberghs vindt het echter moeilijk om zo'n kwalitatieve relatie uit te bouwen met de dagbladpers. Kritiek spitst zich hier te zeer toe op één produkt en niet op een artistiek project. Daarnaast worden er zelden banden gelegd tussen film en theater, video en muziek, enz.

Ook Van Kerkhoven vindt dat je een voorstelling niet als een op zich staand gegeven kan bekritisieren. Zij neemt de stelling van T.S. Eliot als uitgangspunt: de taak van de kritiek is het permanente herijken van de complete theatergeschiedenis. Een theaterproduktie maakt deel uit van een geschiedenis. Wanneer je dan als criticus op een relevante voor-

stelling stoot, moet je het verleden terug in balans brengen. Dat vraagt van de criticus echter ruimte en tijd, twee elementen die zelden nog passen binnen de politiek van het dagblad. Kranten zouden meer aandacht moeten hebben voor diepgaande analyses. Recensenten moeten informeren over het globale landschap, zoals op de economische en politieke bladzijden van een krant.

We kunnen dus twee verwachtingen t.a.v. de kritiek kristalliseren. Enerzijds vragen dramaturgen om een meer diepgaande kritiek en anderzijds om een kritiek in de breedte.

Ondanks deze bemerkingen heerst er een opvallende wisselwerking tussen dramaturgen en critici. Recensies worden soms na de première aangehaald om ingrepen te plegen in voorstellingen. Ook al gebeurt dat niet altijd expliciet, essentiële kritiek werkt toch door in de evolutie van een artistiek proces. Soms worden zelfs inzichten van critici aangehaald om de regisseur van bijsturing te overtuigen. Van Gansbeke vindt het evident dat je iets met kritiek doet. Kritiek wordt nog te zeer gelezen als een aanval, iets negatiefs, en niet als leerzaam. Het probleem is echter dat je soms moeilijk rekening kan houden met essentiële kritiek omdat het produktieproces al te ver geëvolueerd is. Vooral fundamentele aspecten kunnen niet meer veranderd worden na de première.

Samen met Van Kerkhoven is hij sterk gekant tegen het misbruiken van recensies. Het aanhalen van lovende citaten in programma-boekjes wordt in alle opzichten verworpen. Citaten worden al te vaak uit hun context gerukt waardoor ze de voorstelling meer kwaad dan goed doen. Een kritiek is iets anders dan reclame, en ze moet dan ook op die manier gelezen worden. Dit soort misbruik reduceert recensies juist tot een duim-omhoog- of duim-omlaag-kritiek. De lezer moet echter

het betoog van de criticus kunnen volgen om dan zelf uit te maken of hij gaat kijken of niet.

Voor een zijwegenkritiek

Een persoonlijk standpunt. De Vlaamse dagbladpers mist een veelzijdige aanpak en het aangegeven mediabeleid is zeker niet de enige schuldige. Verschillende dramaturgen, maar ook programmatoren, videasten, theatermakers, enz. wachten met ongeduld op een kritische openheid of een open kritiek. Waar blijft de theaterrecensent die het over *Spoken Word* heeft, de dansrecensent die over een travestietenshow bericht of de literatuurcriticus die de poëzie van Tricky aandurft? Het jongste podiumdecreet wordt onder vuur genomen omdat het de verschillende kunsten in vakjes blijft duwen, maar de Vlaamse criticus doet niets minder. Zelden vind je een kritiek die op de grens gaat laveren. Wie vat de hybriditeit? De schemerzone tussen een artistiek werk en de maatschappelijke omgeving wordt met evenveel angst gemeden. Hoe scherp de blik van de criticus ook is, zijn werk wordt pas interessant wanneer hij gaat vertalen, wanneer hij onthullingen doet die de rest op het eerste gezicht onwaarschijnlijk achtte. Deze zwerver geeft vorm en beeld aan een realiteit die dat nog heeft. Hij doorbreekt voor eenmaal de eentonigheid van de autosnelweg om enkele interessante binnenwegen te nemen. Deze voyeur pur-sang neemt een uitdaging aan met het risico in een doodlopende straat te verzeilen. Maar het is de veelzijdigheid van dit soort zijwegenkritiek die de theater-, dans- of film-apaat misschien toch nieuwsgierig kan maken.

Pascal Gielen